

פסח וארבע

ארגון להפצה ותודעה יהודית
057-3171313. ע"מ: 9-543-056-53

הלכות פסח וספירת העומר - התשע"ה

איסור חמץ

- התורה אסרה חמץ בפסח בשלושה איסורים:
  - א. אכילה [בשיעור כזית - חייב כרת. ובפחות, איסור תורה].
  - ב. הנאה [איסור לאו, כגון ליתנו בפסח לגוי או לבעל חיים].
  - ג. שלא ימצא תחת בעלותו או באחריותו, חמץ [ואפילו שלא בביתו ורשותו, גם זה באיסור לאו].
- לפיכך ציטתה התורה 'להשבית' החמץ, ע"י בדיקה וביעור או שיבטלנו מרשותו, קודם זמן איסורו. ומדרבנן צריך את שניהם: גם לבדוק ביתו מחמץ על מנת לבערו, וגם לבטלו לאחר מכן מליבו, כפי שיתבאר לקמן.
- נקיון הבית מחמץ הוא כהכנה לליל י"ד בניסן, לילה שלפני כניסת החג, ששם הוא עיקר תקנת חז"ל בבדיקת החמץ וביטולו (גמ' פסחים 3. ש"ע תלא, א), כדלהלן.

בדיקת חמץ וביטולו

- כאמור, תקנת חז"ל שבלי ל"ד ניסן אחר צאת הכוכבים [השנה יום חמישי בלילה, החל מהשעה 17:19] בודקין את החמץ לאור הנר (ש"ע 50). ומקום הבדיקה הוא רק במקום שהדוך להכניס בו חמץ, ואם אין דרך להיות בו חמץ, פטור אותו המקום מבדיקה (ס"ג, ג).
- אף אם בדק קודם את כל הבית מחמץ, ונזהר שלא להכניס שם עוד חמץ, צריך לחזור ולבדוק שוב בליל י"ד (ש"ע תלא, יא), כיון שבלי לילה זה חל חיוב הבדיקה על כל ישראל שלא בדקו עדיין, לכן חל החיוב גם על זה שבדק כבר, כדי שלא לחלק בינו ובין כל ישראל (מ"ג ס"ג, מה). ומכל מקום די שיבדוק חדר אחד ויצא ידי חובת בדיקת חמץ (אורח"ח ח"ג, פג).
- טוב יותר להתפלל ערבית קודם (חז"ע פסח, מד). ואין לאכול אכילת קבע או להתחיל במלאכה, כחצי שעה קודם הבדיקה (ס"ג, מא).
- נוהגים לפזר בפינות הבית עשרה פתיתים של לחם פחות מכזית כל אחד, והבודק מחזר אחריהם לבערן כדי שלא תהא ברכתו לבטלה. ונכון להניח פתיתים פחות מכזית, שאם יקרה ולא ימצא את אחד מהם לא יעבור בבל יראה ובל ימצא. ומ"מ יש לראות שכל העשרה פתיתים יחד יהיו יותר מכזית ע"י צירוף הבית, כיון שיש דעות שבפחות מכזית אין חיוב לבער (אורח"ח, עה). אם לא נמצאה חתיכה אחת מהחמץ אפשר לסמוך על ביטול החמץ (חז"ע, לח).
- המנהג שמוליכין עם הבודק צלחת שנותנין לתוכה:
  - א. סכין, כדי לחטט בה בחורין ובסדקין.
  - ב. מלח, לסימן טוב וגם לדחות המקטרגים והמשטינים.
  - ג. נר לבדיקה [טוב להניח גם גפרורים ופנס כיס].
 וטוב ליטול ידים קודם הבדיקה (בא"ח א, טו).
- על הבדיקה מברכים "על ביעור חמץ", שתכלית הבדיקה היא צורך הביעור (ש"ע תלא, א). אחר הברכה אין לדבר דברים שאינם לצורך הבדיקה (ס).
- בברכת הבדיקה יכוין גם על שאר המקומות שברשותו ועל המכונית. ואם הם רחוקים הרבה, יכוין בשעת הברכה שאינו רוצה לצאת ידי חובה אלא רק על הבדיקה שבביתו, ואז יכול לברך שנית במקום אחר (חז"ע, מט).
- אין מברכין "שהחיינו" על בדיקת חמץ. וטוב לברך על בגד חדש או לקחת פרי חדש [באבטח/שסק] ולהניחו לפניו קודם הבדיקה, ותחילה יברך 'על ביעור חמץ' ואחר שיבדוק קצת, יברך 'שהחיינו', ויתכוין לפטור את בדיקת החמץ, ואחר שיגמור הבדיקה יברך על הפרי (ס"ג, מה). וי"א שעדיף יותר שתחילה יברך על הפרי וברכת שהחיינו [ויטעם], ואחר כך יברך על "ביעור חמץ" (אג"מ מזוז).

- אין צורך לכבות את החשמל במקום שבדק (חז"ע, מ).
- טוב לבדוק בנר שעוה דוקא [הנקרא "דונג"], שהוא מבטל את המזיקין (זו"ה ק). וטוב שצורת הבדיקה תהיה משמאל לימין, היפך כיוון השעון (אג"מ מו"פ). בשעת הצורך ניתן לבדוק בפנס כיס שיכול להכניסו לחורים ולסדקים (חז"ע, לח).
- אחר הבדיקה יאמר **נוסח הביטול**: "כל חמירא דאיפא ברשותי, דלא חזתיה ודלא בערתיה, לבטיל ולהוי כעפרא דארעא" שלוש פעמים, ונכון שבפעם השלישית יוסיף "ולהוי הפקר כעפרא דארעא". וצריך שיבין את מה שאומר, ואם אינו מבין יאמר: "כל חמץ ושאר שישנו ברשותי, שלא ראיתיו ושלא בערתיו, יתבטל ויהיה כעפר הארץ" (חז"ע, נז).

מקצת דיני הגעלה והכשר כלים

- כאשר חזרו עם ישראל ממלחמת מדן הביאו איתם שלל רב של כלי כסף וכלי זהב, וע"פ ציווי ה' היו צריכים להכשיר את כל כלי האוכל מבליעת המאכלות האסורים שנבלעו בהם, שנאמר: "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהרו... וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים (נמדכ לא, כג). מפסוקים אלו למדו חז"ל (עבודה זרה עה: פסחים 3:) את הכלל 'כבולעו כך פולטו', פי' כדרך שנבלע האיסור בכלי, כך הוא גם צורת הכשרתו (ש"ע תלא, ה).
- חמץ אף על פי שכל השנה הוא דבר היתר [בשונה לשאר האיסורים שאסורים תמיד בדרך כלל], מכל מקום לענין הכשרתו לפסח, נידון כ'איסור בלוע', וצריך להתייחס עליו בחומרה כדן הכשר כלים הבלועים באיסור (ש"ע 50, ט).
- בגמ' (ס"ג) נתבאר שני סוגי בליעת איסור בכלי, וכנגדם שני סוגי הכשר:
  - א. **בליעה ביבש בלא נוזל**: כגון בשר איסור [חמץ] שנצלה בשיפוד או על גבי רשת. הכשרתו - ע"י ליבון באש, שפירושו שריפת האיסור הבלוע על ידי האש כדלקמן.
  - ב. **בליעה במשקין**: כגון סיר שבישלו בו איסור [חמץ], או שערו מכלי ראשון שיש בו איסור על כלי אחר, הכלי נאסר והכשרתו - בהגעלה, שפירושה 'הפלטה' של האיסור הבלוע מדופני הכלי, באותו יחס של דרגת חום שבו הוא נבלע, כדלקמן.
- **ליבון באש**
  - כאמור 'ליבון' הוא שריפת האיסור הבלוע, וב' מצבים בדבר:
    1. **ליבון חמור**: כלי שבלע איסור [חמץ] באופן ישיר בלא נוזל [בלע ביבש], יש ללבנו על גבי האש עד שיהיו ניצוצות ניתזים מהכלי, פי' שכאשר יקיש על הכלי מצדו החיצון שאינו במגע עם האש, יצאו ניצוצות אש. במצב זה קבלו חז"ל שהאיסור הבלוע בכלי אינו אוסר. וזה הנקרא בלשון הפוסקים בשם 'ליבון חמור' (ש"ע רמ"א ס"ג, כט).
    2. **ליבון קל**: כלים שבלעו ע"י נוזל [חמץ] או שלא בלעו ישירות ביבש, ואין אפשרות לעשות בהם הגעלה ברותחין [כדלקמן], אפשר להכשירם ע"י 'ליבון קל', פי' שניתן לחמם את הכלי בדרגת חום כזו שאם יניח בדופן הכלי קש או חוט, הם ישרפו מחום האש. וזה הנקרא בלשון הפוסקים בשם 'ליבון קל'.
- **הגעלה**
  - כאמור הגעלה היא פעולה המפליטה את האיסור הבלוע בכלי, וכדרך בליעתו כך הכשרו. לפיכך סירים ומחבתות שבשלו בהם איסור [חמץ לענייננו], צריכים צריך להפליט את הבלועה בהם, על ידי הכנסתם אל תוך כלי עם מים רותחים שעל האש, כדלקמן.

- כלים שמתמשים בהם כל השנה בעירו מכלי ראשון, דהיינו שמערים לתוכם תבשיל מהסיר, הכשרם על ידי עירו מכלי ראשון [ואם עירה מכלי שני לא הוכשרו בכך!].
  - כלים שהדרך להשתמש בהם בכלי שני וכגון צלחות מתכת שרגילים לערות את התבשיל מתוך הסיר או הקדרה לתוך קערה גדולה, ומן הקערה נותנים אל תוך הצלחת, וכן כפות ומזלגות וכיוצא בזה, די להכשירם בכלי שני, דהיינו שיערו רותחים מכלי ראשון אל תוך קערה גדולה, ויכניסו לתוכה הצלחות והכפות הללו. וכיוצא ב [פ"ע תנא, ה].
  - 'מצקת' – אם השימוש בה מתוך סיר שעל גבי האש, דינה כמו כלי הבישול וצריכה הגעלה.
  - **כלי אחר רוב תשמישו:** לדעת הש"ע (ס, ו) הכשר הכלי נקבע על פי רוב תשמישו, כלומר שאם רוב השימוש בכלי הוא בתבשילים שיש בהם רוטב או מרק, ופעמים משתמשים בו גם במאכל יבש שלא באמצעות רוטב, כיון שרוב בליעתו היא על ידי רוטב או מרק, הכשרו בהגעלה ואין צריך ליבון. וכן על זה הדרך בהכשר כל כלי וכלי. ובתנאי שאינם בני יומם, דהיינו שעברו יותר מ - 24 שעות מהשימוש החמור יותר (מ"ז ס. חז"ע, קמז).
  - **שטיפה והדחה בצונן:** אם נשתמשו בכלים בדבר צונן, כגון כוסות לשתיה קרה, קערת פירות או הגשה וכד', די להם בשטיפה והדחה במים צוננים, מאחר שאין בליעה בצונן. ואם היו עשויים מזכוכית, למנהג הספרדים, מעיקר הדין אינם בולעים אפילו בחום, וגם בזה די להם בשטיפה והדחה, וזהו הכשרם (פ"ע ס, טו).
  - **הכשר ע"י שריה מעת לעת:** כלי ששהו בתוכו מעת לעת [24 שעות] חמץ צונן, כגון בירה וכד'. הכשרם ע"י שינוח בתוכו מים צוננים במשך 24 שעות, ואח"כ ישפוך את המים, ושוב יחזור על התהליך הזה עוד פעמיים, סה"כ 72 שעות [בגי הפסקות].
- פרטים קודם להכשרת הכלי:**
- קודם הכשר הכלים יש להקפיד על מספר דברים המעכבים:
    1. יש לנקות היטב את הכלי מכל לכלוך וחלודה, ובפרט במקומות שיש חורים או קפלים [כתמים שאין בהם ממשות, אין צורך] (פ"ע ס, ג). כמו"כ יש לנקות היטב את ידיה הכלים ומקום החיבור (עמו"ק פ"ע ס, טו).
    2. עדיף שלא להשתמש בכלי קודם ההכשרה 24 שעות [על מנת לפגום את טעם החמץ הבלוע בהם] (כה"ח תנב, ו).
    3. אין להגעיל לכתחילה כלי בשירי וחלבי יחד [אם אין פי ששים בודד המים, או שהמים שבכלי אינם פגומים].
    4. טוב ליתן חומר פוגם בתוך המים [סבון, אקונומיקה], באופן שהמים לא ראויים לשתיה, אפילו שיש שישים כנגד הכלים או שהכלים אינם בני יומם (חז"א א"ח קכב, ו).
    5. יש להגעיל את כל המקומות שבכלי, ואם הכלי גדול אפשר להכשיר חציו ואח"כ את חציו השני. ואם היה חלק בכלי שאי אפשר להגעיל, אפשר ללבנו בליבון קל (ס, יא).
    6. אין צריך ש'דוד' המים של ההגעלה יהיה מנוח על גבי האש בזמן שמגעיל את הכלים. אלא אם כן מגעיל כלים אחר זמן איסור החמץ (כה"ח תנב, טז).
    7. נוהגים לשטוף את הכלי בצונן מיד אחר ההגעלה, ובדיעבד אינו מעכב (ב"י סוס"י תנ"א).
    8. כלי חרס וחרסינה, אין תקנה להכשירם! (פ"ע תנא, א).
  - **הדינים הנ"ל בליבון:** כאמור פעולת הליבון אינה פולטת את החמץ הבלוע, אלא שורפת אותו, לפיכך מעיקר הדין אין צריך להמתין 24 שעות קודם להכשר הכלי, וכמו כן אין צריך לנקות היטב את הכלי, מאחר שהאש שורפת אותם.
- להלן הכשר דברים הנחוצים בדר"כ בפסח:**
- א. **תנורים** - לנקות היטב את תא התנור עם חומרים מסירי שומן, להמתין 24 שעות בלא שימוש, ולהסיק בחום הגבוה ביותר במשך שעה או יותר (חז"ע, קלב).
  - לגבי התבניות, מאחר שבולעים ביבש, צריכים ליבון באש, לכן אין בהם תקנה וצריך אחרות כשרות לפסח! (ס).

- ואם לא השתמשו עליהם בכל השנה בחמץ ישירות, כגון שנתנו עליהם נייר כסף או נייר אפיה וכיוצא בזה, יש להתירם בהגעלה או שסיקים עם התנור במשך שעה (ספר הגעלת כלים, פקל א).
  - ב. **מיקרוגל** - נקיון יסודי והמתנה 24 שעות כנ"ל, להפעיל את המכשיר בעוצמה החזקה ביותר, עד שיתמלא הכל באדים, באופן שיהיה בתוכו מיכל חומר ניקוי [לא אקונומיקה]. טוב לכסות את הדברים המתבשלים במיקרוגל במהלך הפסח (ספר הגעלת כלים, זאנילקס).
  - ג. **כיריים וחצובות** - לכתחילה צריך הגעלה [והוא הדין למבערים], ובדיעבד די בנקיון יסודי ועירו ברותחים (חז"ע, קלו). וטוב לצפות בנייר אלומיניום [נייר כסף"י] (אורל"ג, קיז).
  - לענין השטח שמתחת לחצובות, יכסה בנייר כסף (ס). ואם עשוי מזכוכית, די לה בשטיפה והדחה (כי כל מועד תנא, פט).
  - ד. **פלטה חשמלית** - לנקות היטב, ויערה עליה מים רותחים (חז"ע, קלח), ו"א שצריך גם לעטוף אותה בנייר כסף (ס, קיח).
  - ה. **קומקום חשמלי/מיחם** - אם נשתמש בהם להרתחת מים בלבד סגי בשטיפה והדחה. אמנם אם נשתמש בהם או על גבי הכיסוי שמעליהם, לחימום פיתה וכד', צריכים הגעלה. ואם חושש להגעילו, ירתיחהו עד שיגלושו המים על שפת הכלי (אורל"ג, קיח. ילקו"י, י, תסט).
  - ו. **כיר ושיש במטבח** - יערה עליו מים חמים [ונכון לערות ג' פעמים]. כיון שרוב תשמישו בצונן, ועוד שהוא בלוע גם מחומרי נקיון שפוגמים הטעם. ויש מחמירים לכסות השיש גם בנייר כסף עבה וכד' (חז"ע, קנא. קס. אורל"ג, קכב).
  - ז. **מדיח כלים** - ניקוי היטב. להפעיל את המדיח כשהוא ריק עם מים רותחים וחומרי ניקוי (ילקו"י, ה, סס).
  - ח. **שלחן אוכל** - אם הדרך לאכול ע"ג בלא הפסק, נוהגים לערות עליו רותחים. ואם חושש שיתקלקל השלחן, יכול להשתמש בהם ע"י הפסק שיעונית חדשה (חז"ע, קנט).
  - ט. **שינים תותבות** - לנקות היטב קודם הפסח ולערות עליהן מים רותחים, כיון שרוב תשמישן בצונן וגם הדברים החמים אינם מגיעים לחום של יד סולדת (חז"ע, קמה).
- מכירת חמץ**
- מכירת חמץ מתבססת על מה שכתוב (שמות יג, ז) "ולא יראה לך חמץ" ודרשו חז"ל (פסחים ה) שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה את של הגוי. ולכן כשמוכר את חמצו לגוי, אינו נקרא שלו. ובפוסקים כתבו שיש לסמוך על מכירה זו לכתחילה במקום שיש הפסד מרובה, כמו כמות גדולה של חמץ וכד', וכל המפקפק עליה ראוי לגערה (פ"ח חת"ס אור"ח, קיג).
  - עיקר ההיתר היה במקום הפסד, אמנם מוצרים עם תערובת חמץ או ספק חמץ, אפשר לכתחילה לכלול במכירה. ואם אף את זה אינו משייר, א"צ במכירה (אורל"ג, קח).
  - בעבר היתה נעשית מכירה זו ישירות מול הגוי, אמנם מאחר שהדבר תלוי בפרטים רבים והדבר גרם לתקלות רבות, תקנו שהמכירה תהא נעשית דרך הרבנות המקומית, שהם נעשים שליחים שלנו למכור את החמץ לגוי על ידי שטר הרשאה החתום בידי מוכר החמץ, שבו כתוב שהחתום מטה ממנה את הרב [או את הרבנות המקומית] להיות שליח שלו במכירת החמץ לפני סוף זמן איסורו. וכמו כן משכיר הוא חלק קטן מביתו על מנת שיחולו בזה חלק מהקניינים המפורטים להלן (ס).
  - הגבהת העט וכד' היא פעולה שמראה הסכמה מצידו למכירת החמץ, אמנם אין זה מעכב כלל. לכן ניתן למנות את הרב גם דרך הטלפון ואין צורך במעשה הנ"ל (ס).
  - **סדר מכירת חמץ מול הגוי:** להלן תקציר סדר מכירת החמץ שעושה הרב מטעם הרבנות המקומית מול הגוי:
    - הרב מביא את כל טפסי ההרשאה החתומים, לפני הגוי. תחילה מסבירים לגוי שמכירת החמץ נעשית באופן מוחלט על כל הצדדים ובלא שום תנאי [על מנת שלא תתבטל המכירה למפרע], וללא שום אחריות מצד המוכר [וכפי שכתוב גם כן בשטר המכירה].

- הגוי משלם במעמד המכירה דבר מועט [פרוטה עבור קנין החמץ של כל אחד, ופרוטה עבור שכירות מקום החמץ של כל אחד], והשאר זוקף עליו במלוה, וזמן פרעונו אחר הפסח.
- על מנת לצאת לפי כל השיטות בפוסקים עושים עם הגוי מספק כמה קניינים [כסף, שטר, חליפין, אגב, חצר, אודיטא, סיטומתא, ערב קבלן], ומתנים שכל קנין בפני עצמו יהא ראוי לגמור את הקנין ושלא יבטל מעשה קנין אחד את השני.
- לאחר הפסח אם אין הגוי מעוניין בחמץ, הוא חוזר ומכור לישראל בקנין כסף [אין צריך שוב בכל הקניינים], ומחזיר לרב את כל שטרות ההרשאה.
- בצאת החג [שביעי של פסח] אף שעדיין הרב לא חזר וקנה את החמץ חזרה מהגוי, מותר לאכול מהחמץ מיד ואין בו משום גזל הגוי, משום שבשטר מכירת החמץ הנעשה מול הרב לגוי נכתב במפורש, שהגוי מרשה למוכרי החמץ לקחת אחר הפסח מהחמץ שנמכר מאליו, וישלמו לו אחר כך את מחיר החמץ. ובלבד שלא יטול מהחמץ בעצם החג יום השביעי של פסח, שאם כן הרי הוא עובר עליו בבל יראה ובל ימצא, וגם הרי הוא חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח שאסור בהנאה [חז"ע, קג].
- גם השנה שביעי של פסח חל ביום שישי, ובצאת החג נכנסת מיד השבת, ואין כלל אפשרות לרב לקנות חזרה את החמץ מהגוי עד לצאת השבת, מותר מעיקר הדין ליטול ולאכול מן החמץ שנמכר לגוי, ואין לחוש בזה כלל. אלא שצריך להיזהר מכלי הפסח לשנה הבאה, שעדין נמצאים בחוץ שלא יגע בהם חמץ. וטוב יותר שלא להשתמש בשבת זו בחמץ כלל עד צאת השבת, כדלקמן.
- **פרטים במכירה:** טוב לפרט בשטר ההרשאה את המקומות בהם מונח החמץ או חשש חמץ שבביתו, ובסוף יכתוב "וכן חמץ הנמצא בכל מקום שברשותי" [דבר זה עוזר במידה שמצא חמץ אחר הפסח במקום שלא מכר]. בעלי מניות בבורסה, יכללו את המניות בתוך שטר המכירה [ש"ס מנחת יצחק ח"ג, א].
- יזהר שלא למכור את 'כלי החמץ' לגוי [לכל יצטרכו טבילה] [חז"ע, פא], כמור"כ אין צורך למכור את החמץ שבלוע בכלי, אלא מוכרים את שאריות החמץ שדבוקים בכלי שיש להם ממשות [חמץ בעין] [אור"ל, קיא].
- מי שלא נמצא כל הפסח בבית יכול לעשות מכירה מוקדמת של יום י"ג [שחלה לפני שקיעת החמה], ואז פטור גם מבדיקת חמץ [מקור חיים תל, 7]. ומעיקר הדין אף אם עשה מכירה רגילה של י"ד, יש להקל [חז"ע, עא] מ"מ עדיף להשאיר מקום שאינו בדוק, ע"מ לקיים המצוה [אור"ל, פו].
- הרוצה למכור את חמץ הוריו או קרוביו, צריך לכתחילה שימנו אותו לשליח. ובשר"ת חת"ס [אכ"ע ח"א, יא] כתוב שרשאי למכור חמצו של אחר שלא מדעתו מטעם זכיה.
- לא עשה מכירת חמץ ונמצא ברשותו חמץ [ואפי' באונס] אחר הפסח, נאסר החמץ בהנאה מדרבנן וצריך לזורקו! [חז"ע, ע]. ואם עשה ביטול לחמץ, ניתן להקל במקום הפסד [ס, עא].

פסח

יום שישי י"ד בניסן ערב פסח

תענית בכורות

- הבכורים מתענים בערב פסח, החל מעלות השחר [5:18] ועד לאחר הקידוש בלילה! זכר לנס שעשה הקב"ה עם בכורי ישראל שלא מתו כמו בכורי מצרים [טו"ע, חג, א]. ואף השנה שפסח חל בערב שבת, מתענים הבכורות.
- מי שיש לו בן בכור קטן, המנהג שהאב מתענה במקומו [כ"א ס].
- היום שירדה חולשה לעולם, והתענית גורם להפרעת עריכת הסדר, נהגו להקל לבכורים להפסיק את התענית על ידי השתתפות בסעודות מצוה [חז"ע, לח]. דהיינו שעד אז הם בצום והסעודות מצוה מתירה להם לפתוח את הצום, ולכן אסורים באכילה ושתייה [כגון קפה/תה לפני התפילה] קודם לזה.

- סעודת מצוה, כגון סעודת סיום מסכת [עם הבנה] או ברית מילה וכד' [כדלהלן], והיינו דוקא למי שהיה נוכח בשעת אמירת הסיום וטעם כזית פירות וכד', אבל מי שלא נכח בסיום, וכל שכן מי ששלח אחר במקומו לקחת עוגה או יין ממקום הסיום, לא עשה כלום ועודנו חייב בתענית [ס, ריב].
- המנהג שאין בנות בכורות מתענות. אף הנהוגות להתענות, אם היתה מעוברת, או תוך כ"ד ללידה, פטורה, שבמקום חולי וצער, פטורים מתענית זו אף הגברים [חז"ע, לח].
- כמו כן, בכורים להלן פטורים מלצום: חתן בתוך ז' ימי החופה, שלושת בעלי הברית [אבי הבן, הסנדק והמוהל], ואין צריכים להחמיר להשתתף בסעודה או לשמוע סיום מסכת.

סוף זמן אכילת חמץ וביעורו

- סוף זמן אכילת חמץ עד השעה 10:09 בבוקר. אחר הסעודה ירחץ ידיו היטב וכן ישטוף פיו במים שלא ישאר שם פירורי חמץ. סוף זמן שריפת החמץ הוא עד שעה 11:26.
- לאחר שריפת החמץ יש לבטלו, ויאמר שלוש פעמים: "כָּל חֲמֵיץ דְּאִיפְּא בְּרִשׁוּתִי, דְּחִזְתִּיה וְדָלָא חֲזַתִּיה, דְּבַעְרְתִּיה וְדָלָא בְּעַרְתִּיה, לְבַטִּיל וְלִהְיוּ כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא". כאמור לעיל צריך שיבין את מה שאומר, ואם אינו מבין יאמר: "כָּל חֲמֵיץ וְשֵׁאוֹר שֵׁיטְנוּ בְּרִשׁוּתִי, שְׂרִיאִיתוּ וְשֵׁלָא רְאִיתוּ, שְׂבַעְרְתוּ וְשֵׁלָא בְּעַרְתוּ, יִתְבַטֵּל וְיִהְיֶה כְּעַפְרָא דְּאַרְעָא".
- המנהג לשרוף את הלולב והערבה של סוכות בשרפת החמץ [וכן את פתילות נרות החנוכה למי שעדיין לא שרפם].

עשיית מלאכה בערב פסח

- אסור לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות היום [12:45] (פסחים ג). וע"י גוי מותר. וכן כל מלאכה שמותרת בחול המועד מותר בערב פסח [חז"ע, קפא-קאז].

אכילת מצה בערב פסח

- אסור חז"ל לאכול מצה בערב פסח, ומידת חסידות שלא לאכול מראש חודש ניסן, ויש מחמירים שלושים יום לפני [החל מפורים]. ובכלל זה עוגה הנעשית מקמח מצה, שאין לאוכלה בערב פסח. אמנם מצה מטוגנת או מבושלת, אינו בכלל האיסור [ס, קלט].
- מצה עשירה [פפושדו, גטניו], מותרת לספרדים ואסורה לאשכנזים בפסח. מ"מ המחמירים במצה שמורה בכל הפסח, יחמירו גם בזה, שהיא עשויה מקמח שאינו שמור משעת קצירה! מ"מ בער"פ [קודם החג] א"צ להחמיר [הגר"א יוסף שלטי"א, דט טל מנן הגרע"י ז"ל].
- אין להרבות באכילה החל משעה עשירית [16:30 בער"ד], וזאת על מנת שיוכל לאכול בחג את אכילתו לתאבון.

הכנות לקראת החג

- **שטיפת היד:** לשטוף ולנקות היטב את החסה למרור וכן את הכרפס, קודם החג. אין להשרות אותם הרבה במים [24 שעות, או בחומץ 18 רגעים], מחשש כבוש כמבושל. לכן מומלץ ליקח חסה מחברה 'המוחזקת כנקיה מתולעים', ומ"מ צריכה ג"כ שטיפה ובדיקה! [מזבובונים וכד'].
- **הכנת מי מלח:** יש להכין מלפני החג את "מי המלח" לשם טבילת הכרפס. המלח רומז לדינים, והמים לרחמים, לכן טוב שבשעה שנותן המלח במים יכוין ג"כ שימיס ה' את עונותינו [הגר"ל מולפי].
- **בשר הזרוע ובישול הביצה:** הזרוע, זכר לזרוע הנטויה. והמנהג לקחת זרוע ימין של כבש (חיים לראש פלאג"י). מ"מ יש לוודא שאותה הבהמה פטורה ממתנות כהונה, כגון שהיתה כל הבהמה בשותפות עם כהן או שבאה מיבוא מחו"ל. דאם לא כן זרוע ימין הוא חלקו של כהן! [קר"ע יו"ד סא].
- צריך להכין את הביצה זכר "לקרבן חגיגה".
- **הפרשת חלה ותרומות ומעשרות:** אין מפרישין תרומות ומעשרות או הפרשת חלה בשבת וי"ט לכן יש להקדים ולהפריש מבעוד יום.

• **טבילת כלים:** לא לשכוח להטביל כלים חדשים מתוצרת חו"ל. כלי בלא טבילה אסור בשימוש!

תזכורות נוספות

- מצוה לטבול במקוה לכבוד החג, ולכתחילה אין לטבול לפני תחילת שעה חמישית [10:11 כשעתיים זמניות קודם חצות] (שעה"כ, סג).
- לא לשכוח להסתפר לפני החג, בחוה"מ אסור, ומיד אחר החג מתחיל 'מי העומר' שלא נהגו להסתפר בימים אלו!
- טוב לקרוא בערב פסח סדר קרבן פסח, וסדר מ"ב מסעות, וכמו"כ טוב לקרוא גם הסגולה שכתב רבי שמשון מאוסטרופלי [נמצא ברוב ההגדות]. וטוב לקרוא זאת אחרי טבילה במקוה.
- טוב לפתוח קופסאות שימורים ובקבוקים [שהמחמיר תע"ב, ואין מעכב]. יין עם פקק שעם, מותר לפתוח בחג (ולקרי"ח"כ"ג ש"ה, כד).
- לחתוך נייר טואלט, ולכבות את האור במקרה.
- טוב לנוח מעט בערב החג כדי שיהיה ערני בלילה לספר ביציאת מצרים, ובפרט טוב שינוחו הילדים, על מנת שיוכל לקיים מצות "והגדת לבנך".

עריכת השולחן וקערת הסדר

- טוב להכין את שיעורי הכזיתות והכרפס והמרור לכל המסובים מבעוד יום כדלהלן:
- **שיעור המצות:** שלוש כזיתות לכל אחד מהמסובין.
  1. למוציא מצה.
  2. לכורך.
  3. לאפיקומן [וטוב להחמיר לאכול שני כזיתות במוציא מצה, ושני כזיתות באפיקומן].
- **שיעור הכזית:** לפי דעת רוב הפוסקים הוא לפי מידת נפח: לכן במצות הרכות [כעין פיתות] – השיעור 38 גרם. ובמצות הקשות - השיעור 20 גרם. וטוב יותר להחמיר בקשות לאכול 27 גרם (בכרת יא"ה, תרנח).
- **שיעור הכרפס:** להכין חתיכות קטנות פחות מכזית, דהיינו פחות מ- 10 גרם [לחוש לדעת הרמב"ם במידת נפח]. ואין לאכול יותר מכזית!
- **שיעור המרור** [חסה]: להכין שתי כזיתות לכל אחד מהמסובין, א' למרור, וא' לכורך. כל כזית 20 גרם [לפי מידת נפח]. עלה חסה בגודל בינוני, וא"צ להחמיר יותר משום שמצות מרור מדרבנן (הגר"מ גלעון).
- **שיעור כוסיות היין:** יש להכין כוסיות יפות לכל אחד מהמסובין המכילות לא פחות מ- 81 מ"ל [ולא הרבה מעבר לזה כיון שלכתחילה צריך להחמיר לשתות כל הכוס או רובו, ובכוס גדולה זה קשה]. כמו"כ יש להכין גם כוסות קטנים יותר לילדים הקטנים, אמנם אין צריך שיעור רביעיית, שהשתיה היא רק מדין חינוך.
- אם שכח ולא הכין את כל השיעורים הנ"ל, מותר למדוד גם בלילה, שזו מדידת מצוה שמותרת בחג.
- **השולחן:** 'הא שולחנו ערוך מבעוד יום' [עוד לפני שהולך לבית הכנסת] כדי לאכול מיד כשתחשך, מפני שמצוה למהר ולאכול בשביל התינוקות שלא ישנו (ש"ע תעב, א). [יש הנוהגים להכינו לילה לפני]. וטוב שהבעל בעצמו יערוך את החן, או לסייע לאשתו בהבאת הכלים ועריכת השלחן, שיש בזה תיקון גדול. ויש להדר לערוך השלחן בכלים הנאים ביותר שיש לו בביתו (ש"ע ש"ס, ב). ועדיפות גדולה לכלי זהב וכסף. או בכלים יקרים ומפוארים (הגר"ח פלאגי), אבל כדאי לא להשתמש בחד פעמי [פשוטים], אלא לילדים שאינם מבינים בסיפור יציאת מצרים (הגר"מ מולפי).
- נהגו להניח בשלחן הסדר 'שושנים', עפ"י הנאמר במדרש (שק"י ג, ט) 'כשושנה בין החוחים' מה שושנה זו מתקנת לשבתות ולימים טובים, כך ישראל מתוקנים לגאולה של מחר (נפש כל חי פלאגי).
- טוב להניח על שלחן הסדר "אזוב" שהוא ה"זעתר", והיינו דוקא עלים, ולא התבלין [שהוא מעורב בחמץ!] (הגר"מ מולפי).

- בקערה יש ט' מינים. ג' מצות, מרור, זרוע, ביצה, חרוסת, חזרת, כרפס [ר"ת מזבח"ד]. וטוב שהמינים שבקערה ישארו בקערה למשך כל הלילה, סגולה נגד המזיקים.
- מי המלח יהיו מחוץ לקערת הסדר. ומי ששכח להכין מי מלח מלפני החג, ישים מעט מלח והרבה מים.

הדלקת הנר

- נוסח הברכה השנה "להדליק נר של שבת ויום טוב".
- המנהג שאין הנשים מברכות 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, אלא שומעת הברכה בקידוש ע"י הבעל. ואם ברכה בהדלקה, רשאית לענות אמן [כדלקמן] (חזו"ע הגדה, כה).
- **תפילת ערבית של שבת וחג**
- חותמים בתפילת הלחש "מקדש השבת ישראל והזמנים". ואם לא הזכיר שבת או שלא הזכיר יו"ט, לא יצא ידי חובה.
- אין אומרים ברכת מעין שבע בליל פסח שחל בשבת (ש"ע תפז, א). אחר תפילת הלחש ואמירת 'זיכור', אומרים הלל עם ברכה [וטוב לכווין בברכה זו על ההלל שבהגדה]. גם הנשים קוראות את ההלל בברכה, ואם שכחו יקראו לפני תחילת הסדר (חזו"ע, רל).

ליל שבת – ליל חסדר

- **מעלת הלילה:** ידוע שהמזלות שולטות שעותיים בכל יום [שש ביום ובלילה במשך כל העשרים וארבעה שעות], בצורה מעגלית זה אחר זה. ובכל חודש עולה ראשון המזל השולט באותו החודש, כך שבניסן עולה ראשון מזל 'טלה', שהוא השולט באותו חודש, אחרי שעותיים כאמור עולה אחריו מזל 'שור' וכן על זה הדרך. נמצא שבחצות של ניסן שולט מזל 'גדי' לפי סדר המזלות. ואומר רבי אלעזר מגרמיה (בעל הרוקח מתקופת הרמב"ם) שעל כנגד שניהם אמרה תורה "שֶׁה תָּמִים... מִן הַכְּבָשִׁים וּמִן הָעִזִּים תִּקְחֶה". 'כבש' שהוא הטלה כנגד - אלהי מצרים, אשר הוכה בלילה זה, כמ"ש "וּבְכָל-אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים". או ע"ז שהוא הגדי המזל המקביל אליו, אותם תקחו להקריב לה'. שבלייל הסדר ישראל הם מעל המזל (הגר"מ מולפי).
- הלילה הזה הוא סדר לכל השנה, וכפי שעושה את ליל הסדר, כך מסדר הוא לעצמו את השנה (צ"ח אהרן מקלמן). לכן יש להימנע מכעס והקפדה, ויכין את כל הנצרך מבעוד יום.
- **תזכורות קודם תחילת הסדר**
- קודם לתחילת הסדר צריך להזכיר למסובים כמה דברים על מנת שלא יהיו עיכובים במהלך הסדר:
  - א. לשמוע ולכוין לצאת ידי חובה בשמיעת הקידוש, לשם מצות קידוש וכוס ראשונה, ולא לענות "ברוך הוא וברוך שמו", אלא "אמן".
  - ב. כל שתית ארבעת הכוסות ואכילת המצות יש לעשות בהיסבה [כולל הנשים]. פעולת ההיסבה הוא שְׁיִטָּה עצמו על צד שמאל [בזווית 45 מעלות] כדי שלא יקדים קנה לושט, ולכן גם שמאלי בכלל זה. ולא מספיק להטות רק הפנים לצד שמאל, אלא צריך את כל הגוף [וטוב שעורך הסדר ידגים זאת קודם הסדר]. ומי שלא היסב צריך לחזור שוב לשתות או לאכול בהיסבה. ואשה שלא היסבה בדיעבד יצאה ידי חובה.
  - ג. לא לדבר דברים שלא מעניין הסדר במהלך ההגדה.
  - ד. טוב לחלק לילדים מיני מתיקה וכד' קודם עשיית הסדר, כדי שלא ישנו, ויראו וישאלו (חזו"ע הגדה, ה).

סימני הסדר

- סימני הסדר חמשה עשר במספר, יש בהם סודות גדולים! ויש ענין לאומרם בפיו שלוש פעמים קודם תחילת הסדר. וכן לחזור ולומר לפני כל פעולה את הסימן שלה, כגון יאמר "קדש" לפני הקידוש. "מגיד" לפני ההגדה, וכן על זה הדרך.

קדש

- כוס הקידוש הוא הכוס הראשון מארבעה כוסות שתקנו חז"ל לשתות בלילה זה, כנגד ד' לשונות של גאולה [והוצאתי, וְהַצַּלְתִּי, וְנִגַּלְתִּי, וְלִקְחֶתִּי]. לכן מוזגים הכוס לכל המסובים, כולל הנשים.

- כאמור לעיל שיעור הכוס צריך להיות לפחות רביעית יין כ- 81 גרם לכל אחד מהמסובים. לכתחילה טוב לשתות את כל הכוס או רובו. לילדים קטנים אין צריך שיעור רביעית, שהשתיה היא רק מדין חינוך.
- לכתחילה יש להדר [לפחות בכוס אין] לשתות יין יבש, לא מבושל ולא מתוק [גם לא חצי יבש, שהוא משכר]. אבל לנשים וילדים יתן לכתחילה מיץ ענבים ולא יין. ומי שהיין מזיקו ישתה מיץ ענבים, ומי שמפריע לו הסוכר, כמו חולי סכרת, ישתו יין יבש לבן, ואם גם זה מזיקו, יערב בו מים עד שיהיה רוב יין [במידה והיין הוא מאה אחוז ענבים], ואם גם מזיקו, פטור.
- אם יש חשש שעל ידי שתית היין יגרם שלא יחוש בטוב והדבר יפגע בעריכת הסדר, עדיף יותר שישתה בכוסות הראשונות מיץ ענבים, ואילו בכוסות האחרונות ישתה יין (הגר"א יוסף שלטי"א, בנו של מרן הגר"ע ז"ל).
- בלילה זה מתנהגים בדרך של חרות, לכן כל אחד מוזג לפני ולא ימוזג לעצמו. עפ"י הקבלה יש ליתן ג' טיפות מים בכל ארבעת כוסות היין שבסדר, וכן לשטוף ולהדיח את הכוס בכל פעם (חזו"ע, טו). ואם כל אחד שותה בכוס שלו, אין צריך לשטוף את הכוס אחרי כל שתית כוס. וכן אם נשאר יין בכוס ניתן להוסיף עליו (הגר"ב מול"ס).
- צריך שהמקדש יתכוין להוציא את המסובים ידי חובה, וגם השומעים יתכוונו לצאת ידי חובה (חזו"ע, יט). כמו כן טוב שהמקדש יתכוין לפטור בברכת הקידוש גם את הכוס השני שבמהלך הסדר. וטוב שכל אחד יחזיק את הכוס ביד בזמן שהמקדש אומר הקידוש על כוס ראשון, אמנם אין צריך להרים טפח מהשולחן כמו המקדש.
- אם המברך מגמגם בלשונו, או בולע מילים ואינו מבטא יפה נוסח ברכת הקידוש, או שאינו מכוין כראוי להוציא את בני הבית ידי חובתם, יאמרו כל הברכה כולה עמו, ולא יענו 'אמן' אחר הברכה, משום הפסק (חזו"ע, יז).
- בברכת 'שהחיינו' שבקידוש, טוב לכוין גם על המצה והמרור [וטוב לכווין גם על מצוות ספירת העומר]. כאמור לעיל, אשה שברכה שהחיינו בהדלקת הנרות [שלא כפי המנהג], רשאית לענות אמן, הואיל וברכת שהחיינו בליל פסח באה גם על מצוות מצה ומרור וסיפור יציאת מצרים (חזו"ע, גהג, כה).
- לאחר הקידוש שותים את הכוס בהיסבה על צד שמאל דוקא, וגם שמאלי יסב על צד שמאל. ומי שלא היסב צריך לחזור לשתות רביעית יין בהיסבה. ואשה שלא היסבה בדיעבד יצאה ידי חובה. ולכתחילה יש לשתות את כל הרביעית [בבת אחת ולא בסירוגין], ובדיעבד סגי ברוב רביעית [42 מ"ל].
- המנהג לברך את הילדים אחר הקידוש, שבלילה זה יש כח גדול לברכה (חזקוני).
- נוהגים לאכול את הביצה אחרי הקידוש קודם ל'רחץ', והוא זכר לקרבן חגיגה. ויברך אח"כ בורא נפשות [כמ"כ מי שהוא רעב אחרי הקידוש אפשר לטעום מעט] (חזו"ע, סס, לא. אור"ל, קס).

ורחץ

- כל בני הבית יטלו ידיהם בכלי כמו נטילה לארוחה, אך לא יברכו על נטילה זו. והוא מטעם שאנו מטבילים הכרפס במי מלח, וכל דבר שטיבולו במשקה מחייב נטילת ידיים כמו בכל השנה (כמבואר בשו"ע, קנה, ז). וטוב שלא ישיח עד אחר אכילת הכרפס, משום דתיכף לנטילה ברכה (חזו"ע, גהג, לז). ולכתחילה יש לעשות הנטילה בביתו ולא יצא לחוץ (סס, לב).

כרפס

- יש ליקח כרפס [סלרין] הבדוק מחשש תולעים, ולהטבילו במי מלח או בחומץ, ויברך עליו בורא פרי האדמה ויכוין לפטור בברכה זו גם את המרור שבהמשך הסדר. ואין ליקח יותר מכזית [יותר מ- 10 גרם, כדלעיל], ע"מ שלא יזדקק לברך ברכה אחרונה [ובדיעבד גם אם אכל כזית לא יברך, כי פוטר בזה את המרור מברכת האדמה (חזו"ע, מז)].
- נכון יותר שעורך הסדר יברך ויכוין לפטור את כולם, אלא אם כן המברך מגמגם או בולע מילים או שאינו מכוין כראוי, שאז עדיף שכל אחד יברך לעצמו (סס, לו).

- הטעם לטיבול, הוא כדי לעורר את הקטנים לשאול מדוע היום שונה משאר ימות השנה, ובאמת דסגי בכל ירק. ומה שנוהגים בכרפס משום שיש בו רמז, אותיות: פך ס'. פירוש - ס' [60] ריבוא עבדו בפרך (מג"א, טעג, ז. גסס מהר"ל).
- והטעם למי מלח, שכרפס הוא ר"ת כל סוס רכב פּרעה, כיון שהמצרים טבעו בים סוף שמימי מלוחים, לכן מטבילים אנו הכרפס במי מלח (גה"ה, נסי, להגר"מ מוזו).
- המנהג לאכול הכרפס בלא הסיבה (כרכ"י, סס). ואם רוצה להסב הרשות בידו (כה"ח, סס).

יחץ

- הוציאת את המצה האמצעית, חלקה הקטן יניח בין שתי המצות השלימות, וחלקה הגדול יצפין לאפיקומן (שו"ע, טעג, ו). ועפ"י הסוד חוצה חלק הגדול הימני בצורת "ר" לאפיקומן, והחלק הקטן השמאלי בצורת "ד". ונוהגים לעטוף האפיקומן במפת יפה ולהניחה על הכתף, והולכים עמה ארבע אמות ואומרים: זכר לאבותינו שיצאו ממצרים "מְשַׁאֲרְתֶם צָרַת בְּשַׁמְלַתֶם עַל שַׁכְמֶם" (כה"ח, סס, קג).
- ענין היחץ הוא משום שדרכו של עני בפרוסה. ובגאונים כתוב שהוא זכר לקריעת ים סוף. ועפ"י הסוד טוב לכוין ביחץ שהקב"ה יחתוך וישבור את יצר הרע מתוכינו (הרוקח).

מגיד

- בכל יום מקיימים מצות "זכירת" יציאת מצרים, ובלילה הזה מקיימים מצות "סיפור" יציאת מצרים, שהוא מצות עשה מהתורה על כל איש ואשה בלילה הזה. ובזוה"ק (בל, מ) כתוב שהקב"ה בא עם כל פמליה של מעלה להקשיב לסיפור יציאת מצרים מפי בניו.
- אמרו חז"ל ש"כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח". ולכן אין להסתפק בקריאת ההגדה בלבד אלא יסביר כל קטע וקטע, ובפרט במקומות הצריכים ביאור, וירחיבו בענייני גאולת אבותינו המדברים על יציאת מצרים ועל עשרת המכות, ובעומק הנס ובגבורת ה' ויכלתו לשנות הטבע כרצונו, ומה הסיבה שאנו אוכלים מצה ומרור וכיוצא ב ולא בחידודים בפסוקים ופרושי ההגדה (מנחה וקדושה).
- בקריאת ההגדה אין לאכול או להפסיק בדיבור שאינו מעניין ההגדה (חזו"ע, טז). אולם מותר לשתות מים ומשקאות קלים.
- קודם קריאת ההגדה מגביהים את הקערה ואומרים "הא לחמא עניא" עד "מה נשתנה". לאחר מכן מסלקין הקערה כדי לעורר התינוקות לשאול מדוע מסלקין, וישיבו להם שאין רשאין לאכול לפני שישפרו ביצי"מ (שו"ע, סס).
- לפני 'מה נשתנה' מצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים כדי שיראו שינוי וישאלו (מנן סו"ס טעג וכה"ח, סס).
- מוזגים כוס שני, וכאן הבן שואל "מה נשתנה". אחר השאלות מחזירים הקערה למקומה, ומתחילים להשיב על הקושיות הנ"ל: "עבדים היינו לפרעה במצרים וכו'".
- באופן כללי המצות צריכות להיות תמיד מגולות [היא לחמא עניא" לחם - שעונים עליו דברים הרבה] (רמ"א, טעג, ז). אבל כשמרימים את הכוס, מכסים את המצות משום בושטה של פת (מ"צ, סס, עח).
- כשאומרים "דָם וְאֵשׁ וְתִמְרוֹת עֶשֶׂן", וכן כשמזכירים את עשרת המכות, וכן כשאומרים דצ"ך, עד"ש, באח"ב, ישפוך עורך הסדר מהכוס מעט יין סך הכל 16 פעמים כנגד 16 מילים [כמנן י"ו-הך שהוא רמז לחרבו של הקב"ה] אל תוך קערה שבורה או בזויה, או חד פעמית. ולא שופכים על השלחן אלא מחוץ לו, והמנהג לכסות את כוסות היין והקערה שעל השלחן (הגר"ב מול"ס). לאחר מכן שופכים את היין הזה לנקב הכיור וכד' במקום שאין דורכים בני אדם.
- כשמגיע ל'מצה זו' מגביה מצה הפרוסה [ומראה אותה למסובין], וכן כשמגיע ל'מרור זה' מגביה המרור [כני"ל] (שו"ע, טעג, ז). אבל כשמגיע ל'פסח שהיו אבותינו אוכלים', לא יגביה הזרוע הצלי שהוא זכר לקרבן פסח, ושנראה כאילו הקדישו לכך [ולכן רק יסתכל בו] (מ"צ, סס, עב).

• **כוס שני:** כשמגיע לסיום קריאת ההגדה, מגביה כל אחד כוסו בידו מתיבת "לפיכך אנחנו חייבים להודות" עד שחותם "גאל ישראל", ושותים בהיסבה את הכוס השניה. ולכתחילה יש לברך ברכה זו קודם חצות [12:45], אולם אם נתעכב עד אחר חצות, רשאי לברך ברכה זו כל הלילה (חזו"ע, סז).

רחצה

• כל המסובים יטלו ידיהם שוב לסעודה, ויברכו על נטילה זו ברכת "על נטילת ידיים" (ש"ע תעה, א). וטוב להזהר מלדבר בין הנטילה לברכת המוציא!

מוציא מצה

• יקח עורך הסדר את שלושת המצות שבקערה [שתי מצות וחצי מצה] ויאחוז אותם בעשרה אצבעות שבידיו, כנגד עשרה מלאכות שנעשות בפת [וטוב לנשק המצות קודם הברכה משום חיבוב מצוה (ש"ע)], ויברך ברכת "המוציא לחם מן הארץ", ואח"כ ישמוט מידיו את המצה התחתונה, ויברך על הנותר בידיו ברכת "על אכילת מצה" [ויכוין לפטור גם את אכילת מצה שבכורך], ויבצע מהשלימה [העליונה] ומהחצויה שבידיו, ויטבלם במלח, ויחלקם למסובים [ואם אין מספיק מצה לכל המסובים אפשר לצרף גם מצה שמורה אחרת שמחוץ הקערה].

• עורך הסדר המברך על המצות צריך לאכול שני כזיתים בהיסבה [משום שיש ספק האם מקיימים המצוה בשלימה או בחצויה (מ"צ תעה, יא)].

• אולם שאר המסובים מעיקר הדין די בכזית אחד [כמבואר לעיל: במצות הרכות 38 גרם. ובקשות 20 גרם], ויש מחמירים שאף הם צריכים שני כזיתים, וכן המנהג!

• כאמור לעיל, אכילת המצה חייבת הסיבה, ואם לא הסב לא יצא ידי חובה, וצריך לחזור ולאכול שוב (ש"ע תעה, ז).

• **זמן האכילה:** לכתחילה, תוך 4 דקות [לכל כזית מצה. ומונין את הזמן מהבליעה ולא מהלעיסה], ויש מקילים עד 7.5 דקות. ואין לדבר כלל באמצע האכילה. מי שקשה לו ללעוס המצות, מותר לשרותם במים, ובתנאי שצורתה עליה ולא התפוררה או נימוחה (חזו"ע, עב).

• חיוב אכילה זו מהתורה, ועל כן צריך לקיימה במצה שמורה משעת קצירה, וראוי לקיים מצוה זו במצות עבודת יד (ש"ע, עח). ויש לכיין קודם האכילה לצאת ידי חובה אכילת מצה, ובדיעבד שלא כיון יצא (ש"ע, סח).

• ראוי להיזהר שלא ישיח דעתו בדברים שאינו מענין הסעודה עד שיאכל את ה"כורך". ומידת חסידות שלא ישיח כלל עד אכילת אפיקומן (חזו"ע, קא).

מרור

• יקח כל אחד מהמסובים מרור [חסה] הבדוקה יפה מתולעים, שיעור כזית [20 גרם במידת נפח]. ויטבלנו מעט בחרוסת, ויברכו "על אכילת מרור" ויאכלוהו בלא היסבה! (ש"ע תעה, א).

• קודם אכילת המרור צריך לכיין לצאת ידי חובת אכילת מרור, ואם שכח ואכלו בלא כוונת מצוה יצא ידי חובתו (חזו"ע, פט).

• אכילת המרור הוא זכר למה שמררו המצרים את אבותינו במצרים. וטיבול המרור בחרוסת, הוא זכר לטיט ולתבן שנשתעבדו בהם ישראל. והוא מצוה מדרבנן, ולכן אם אין לו מרור וכד', צריך לקיים מצות אכילת חרוסת בטיבול ירק אחר, או על ידי אכילת החרוסת לבד (ש"ע, ז).

כורך

• יקח כזית מן המצה השלישית התחתונה וכזית מרור [חסה] ויכרכם יחד ויטבלם בחרוסת, וכן יעשה לכל המסובים, ויאמרו: "זכר למקדש כהלל" ויאכלו בהסבה (חזו"ע, ק). ואם שכח להיסב אינו חוזר, והמחמיר לחזור תבוא עליו ברכה (ש"ע, קא). ומי שקשה עליו הדבר מאוד, רשאי שלא לאכול הכריכה כלל, כיון שאין הכריכה אלא לזכר בעלמא (ש"ע, קב).

• תיקנו אכילה זו לקיים מה שנאמר "על מצות ומרורים יאכלוהו" וכדעת הלל הזקן שהיה כורכן ואוכלן (פסחים קטו).

שולחן עורך

• יסעדו בשמחה כיד ה' הטובה עליהם, מתוך שבח והודאה להש"ת על כל הנסים אשר גמלנו. ואין חייבים להסב בסעודה, והמסב הרי זה משובח (רמב"ם חו"מ ז, ח). ויאמרו על השלחן דברי תורה ושירות ותשבחות לכבוד הבורא יתברך ויזהרו מליצנות וקלות ראש, וחכם "עיניו בראשו" שלא ימלא כרסו, על מנת שיוכל לאכול כזית אפיקומן לתיאבון (חזו"ע, קג).

• מקום שנהגו לאכול בשר צלוי בליל פסח, אוכלים. אך אין אוכלים את ה"זרוע" שבקערה, אלא א"כ היה מבושל. דגים וביצים צלויים, מותרים לכולם (ש"ע, קעו).

צפון

• אחר שסיים את סעודתו, יקח כזית מצה מהמצה שהחביא לאפיקומן, ויחלק גם למסובים [ויסיפו לזה ממצות שמורות אחרות על מנת שיהיה ביד כל אחד שיעור כזית מצה], ויאמרו "זָכַר לְקָרְבַּן פֶּסַח הַנֶּאֱכָל עַל הַשֶּׁבַע" ויאכלו את האפיקומן בהיסבה. ויש מחמירין לאכול כזית נוסף על האפיקומן, זכר למצה הנאכלת עם קרבן פסח (ש"ע, קו).

• לכתחילה יש לסיים את אכילת האפיקומן קודם חצות הלילה (ש"ע, קט). ואחר אכילת האפיקומן אין לאכול דבר ולא לשתות יין, עד הבוקר [ע"מ שישאר בפיו טעם האפיקומן] (ש"ע תעה, א), ומ"מ המקל לשתות מים, תה, קפה, ומשקאות קלים, כדי שיהא ניעור לעסוק בהלכות הפסח ובסיפור יציאת מצרים, יש לו על מה לסמוך (חזו"ע, קיז).

• **סגולה לשמירה ופרנסה:** להשאיר חתיכה קטנה ממצת האפיקומן, ולהצניעה בבית כל ימות השנה (יפה ללכ פלאג'י).

ברך

• תיקנו חז"ל לומר ברכת המזון על כוס שלישי (ש"ע תעט).
• יאחזו המסובים הכוס בידיהם ויברכו ברכת המזון, ויזכירו "עלה ויבוא" בברכת המזון, ומי שלא הזכיר צריך לחזור! [שבליה זה חובה לאכול כזית מצה] אין להסב בברכת המזון.
• המנהג לפתוח את הדלת בכוס השלישית, כמ"ש המהר"ל, שמראים בזה אמונתנו בביאת המשיח.
• אחר ברכת המזון יברכו ברכת "בורא פרי הגפן" ויכוונו לפטור בברכה זו את הכוס הרביעית, וישתו בהיסבה.

הלל

• מוזגין כוס רביעי וגומר עליו את ההלל (ש"ע טפ). ויאמרו את ההלל בשמחה ולא יקראוהו בעצלתיים. ויאחזו את הכוס בידו בזמן אמירת ההלל, ואם קשה עליו הדבר פטור מלאחזו הכוס בידיו.

• כשמסיימים לקרוא את ההלל בברכת "מלך מהולל בתשבחות" ישתו את הכוס בהיסבה. ויברך ברכת מעין שלוש "על הגפן".

• לכתחילה יש להזהר לסיים את ההלל ושתית הכוס הרביעי קודם חצות הלילה [12:45], ומ"מ אם נתאחר אחר חצות יכול לומר ברכת "יהללך" (חזו"ע, קכד).

נרצה

• מצוה להמשיך ולספר בענייני יציאת מצרים עד שתחטפנו שנה, ולשורר הפיוטים 'חד גדיא', 'אחד מי יודע' וכדומה. וראוי לקרוא שיר השירים בקול נעים עד שתחטפנו שינה.

שביעי של פסח

• בנוסף לחלק מההכנות לעיל בערב חג ראשון, יש לזכור גם דברים דלהלן:

• **נר נשמה:** להכין נר דולק מערב חג של 24 שעות [או יותר] ע"מ להעביר ממנו אש להדלקת הגז/עישון וכד'.

• **שעון שבת ו"חגז":** להכין את "השעון שבת" לחשמל והמזגן, כמ"כ לא לשכוח לחבר את "החגז" [שעון גז] אל מערכת הגז קודם החג, בחג אסור להרכיבו משום בונה!

- לחבר את הפלטה לחשמל, לכבות את האור במקרה, להוציא את תקע הקומקום החשמלי וכד'.
- **נרות:** טוב להכין לכתחילה מערב החג שני מערכות של נרות אחד לכבוד החג ואחד לכבוד השבת כדלהלן:
- **המדליקים** בשמן ופתיל צף - ראוי להכניס את הפתילה ל'שעם' לפני החג [בחג יש חשש לתיקון כל]. ואם שכח אין מעכב (פסק"ח ח"ה, ש"ח). **המדליקים בנרות שעוה:** ראוי לקבוע את הנרות לפני מערב החג [בחג יש חשש לממרח או תיקון כללי] (ס"ס, ש"ח). ומעיקר הדין אינו מעכב (חז"ע יו"ט, ס"א).
- את הנרות שבת צריך להדליק על ידי העברה מאש לאש.
- לא לשכוח לעשות עירובי תבשילין וביעור מעשרות כדלקמן.
- בקידוש של שביעי של פסח אין מברכים שהחיינו!
- אם לא הזכיר יעלה ויבא בברכת המזון, אינו חוזר!
- אין אומרים הלל בברכה בשביעי של פסח!
- אסור ליגע בחמץ בשביעי של פסח עד אחר צאת החג!

עירובי תבשילין

- יום טוב שחל בערב שבת [כמו השנה, שיו"ט שני של פסח חל בער"ש] אסור מדרבנן לבשל ולאפות בחג [יו"ט] לצורך השבת, מפני שנראה כמזלזל בקדושת החג. לצורך זה תיקנו חז"ל (ב"ב טו:) לעשות 'עירוב תבשילין', כדי שיהיה ניכר שהוא כבר התחיל בהכנותיו לשבת עוד מלפני יו"ט ואילו מה שמבשל בתוך החג הוא רק השלמה וסיום ההכנות לשבת (חז"ע יו"ט, ע"ד).

- **מהו העירוב:** : שיעור 'כביצה' מצה (54 גרם = ב' מצות מכונה) עם כזית (27 גרם) תבשיל או צלי או כבוש, שהרגילות אצל כולם לאכול אותו עם מצוה [פ"ח]. ויש הנוהגים להניח 'ביצה קשה' עם לחם. אמנם טוב להדר להניח פת שלמה ותבשיל חשוב כגון בשר או דגים שהכנים לצורך השבת [אף ששומר אותם בתוך המקרה] (ס"ס, רפ"א).

- **מה מתיר העירוב:** הכנת מאכלים ובישולים מיו"ט לשבת, הדחת כלים, עריכת השולחן, הצעת המיטות, סידור הבית, הדלקת הנר וכד'.

- גם מי שהכין את הבישולים לפני החג, צריך שיעשה עירוב, אך מ"מ ראוי שיבשל בחג דבר מועט לכבוד שבת כמו תמצית תה או מים, כדי שיוכל להניח את העירוב עם ברכה בלא שום פקפוק (הלכות מועד, רע"ה. ל"א מלכ"א שליט"א).

- **זמן הנחת העירוב:** את העירוב ניתן לעשות בתוך 24 שעות לכניסת החג, דהיינו כבר מליל חמישי [יום ד' בלילה] עד למחרת בערב החג קודם השקיעה. ועדיף יותר להניח מהבוקר [ס"ס, רפ"ב]. ובדיעבד אף בבין השמשות של ערב חג יכול לעשות, עד צאת הכוכבים (ס"ס, רע"ד).

- **הברכה:** בשעה שמניח את העירוב תופסו בידו ומברך: 'ברוך אתה יי, אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו, וצונו על מצות ערב'. ואח"כ אומר את הנוסח שתקנו חז"ל בלשון ארמית [מופיע במחזור של החג]. ואם אינו מבין יאמר בלשון הקודש: "בזה העירוב יהיה מותר לנו לאפות ולבשל ולהדליק את הנר ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת" (ס"ס, רפ"ג).

- **מי שלא הניח עירוב:** אם שכח, יסמוך על העירוב שעושה רב העיר [אשר מזכה ע"י אחר עבור אלה ששכחו להניח]. ובדיעבד, גם אם בפשיעה לא הניח, יכול לסמוך על רב העיר (ס"ס, רל"א).

- **זמן הכנת התבשילין מיו"ט לשבת:** לכתחילה צריך להקפיד להכין את כל התבשילין לשבת בשעות המוקדמות של היום, כדי שייסיים הבישולים בעוד היום גדול [14:00 - 15:00: בצהריים], (ע"י מ"צ תק"ג, ג). ובדיעבד אין זה מעכב אפילו עד סמוך לשקיעה (חז"ע, רע"ה).

- **אכילת העירוב:** אחר שסיים את צרכי השבת אם ירצה יכול לאכול את העירוב תבשילין (הל"מ, ס"ס). ומ"מ המנהג לאוכלו בסעודת שבת, שמאחר שנועשתה בו מצוה אחת, ראוי שתעשה בו מצוה נוספת. והמהר"ל היה לוקח את פת העירוב כלחם משנה בכל הסעודות, ובוצע ממנו בסעודה שלישית (ס"ס ב"ב, י"א).

ביעור מעשרות ויודי מעשר

- פעמים בשנה נוהגת מצות ביעור מעשרות, בסוף כל שלוש שנים למחזור השמיטה, בשנה הרביעית ובשנה השביעית, שכל מי שברשותו עדיין פירות שהם טבל או ספק טבל [במשך כל השלושת השנים עד הביעור], חייב להפריש מהם תרומות ומעשרות, וליתנם למי שמגיע לו, כגון: מעשר עני לעני, מעשר ראשון ללוי, לחלל את הקדושה שעל מטבע מעשר שני [כפי שיבואר להלן], שכן נאמר בתורה (דברים טו, יב. ס"ה, כח): "מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך: ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברך ה' אלהיך בכל מעשה ידך אשר תעשה".

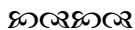
- לפי חלק מהראשונים וכן מנהג הספרדים שדבר זה נעשה בערב יו"ט אחרון של פסח בשנה הרביעית והשביעית לשנות השמיטה [דהיינו השנה שנת השמיטה תשע"ה].

- מי שיש ברשותו מטבע [של סכום גדול, או כמה מטבעות] שיחד לצורך חילול פירות וירקות מקדושת מעשר שני, צריך לחלל את כל קדושת המטבע על שווי פרוטה [מטבע אחר של עשר אגורות, או פרי קטן/סוכר] ולאבדו מהעולם. וקודם לזה יאמר את הנוסח הזה: "כל קדושה שיש במטבעות/ות] שבידי הוא וחומשו יהא מחולל על מטבע [או פרי/סוכר] זה".

- מי שמנוי על קרן המעשרות אין לו צורך לבער את המטבע של חילול מעשר שני.

- **יודי מעשר:** למחרת ביום טוב במנחה קוראים פרשת 'יודי מעשר' (דברים טו, יב-טו), ויודי לפני ה' שהפריש את כל המעשרות כדת וכדין, וכשם שעשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות לברכנו. ורשאי כל אחד לקרוא בעצמו (רמב"ם מעש"א ש"י, י"א). ונוהגים לקרות פרשת היודי מתוך ספר תורה בציבור (חז"ע תרו"מ, רפ"ב).

- גם מי שלוקח פירות וירקות מהשוק ועושרם כהלכה, חייב ביו"ט מעשר (ס"ס, רפ"ג). נשים פטורות ממצות יודי מעשר, וטוב שישמעו (ס"ס, רפ"ד).

ברכת המצות אחר הפסח

- מנהג הספרדים ועדות המזרח לברך על המצה לאחר חג הפסח מזונות, ובני אשכנז נוהגים לברך המוציא. ולכתחילה יש להורות לאכול המצה בתוך הסעודה או לאכול שיעור קביעות סעודה [ומספיק בשלוש ביצים 162 סמ"ק, שהם קצת יותר משתי מצות (ע"י שו"ת צנ"ת צנ"ת י"א, ס"ח)].

- וכשאינן אפשרות לנהוג כ"ל, אף שהרבה סומכים על המנהג ומברכים מזונות, מ"מ יכול לנהוג כעיקר הדין ולברך המוציא [שכן נהג מרן הגר"ע יוסף יצ"ל למעשה]. ובפרט כשקובע עליה סעודה [אף בלי שיעור קביעות], לאחת הסעודות העיקריות.

- ומי שאוכל מעט מצה בין הארוחות לאכילת עראי [כתחליף לעוגה וכדומה], אף שגם בזה עיקר ההלכה לברך המוציא, אך בזה הרוצה לסמוך על המנהג שהעיד החיד"א ולברך מזונות, רשאי לנהוג כן אף לכתחילה, וגם בזה מן הראוי ליטול את ידיו [בלא ברכה] קודם אכילתו [וכדין המצה כן דין הגל"י לעדת התוניסאים]. וכן הסכימו לכל הנ"ל הראש"ל' הגר"י יוסף שליט"א והגר"מ ג'דעון, שכן ראוי להורות להלכה ולמעשה (ע"י ס"ס י"ט).

קביעות סעודה באכילת המופלתה

- ישנם הנוהגים לאכול בצאת חג הפסח 'מופלתה' העשויה מקמח ומים שמרים ושמן. להלן התייחסות לגבי ברכתה וברכה האחרונה [מתוך הספר הנפלא 'ברכה נאמנה' בשו"ת ברכת יאיר (ס"י)].

- **ברכה ראשונה:** באופן כללי המנהג לברך על המופלתה ברכת מזונות. אך ראוי במקום שאפשר שיאכלנה בתוך סעודת פת או יאכל שיעור קביעות סעודה [אלא אם כן ישים כמות ניכרת של שמן בעיסה בזמן הכנתה, שאז אי"צ להחמיר].

• לענין קביעות סעודה על מופלתה, יש לחלק בן הסוגים:

1. עשוי מבלילה עבה או עכ"פ לא רכה כל כך [וזה המצוי בדרך כלל], יש עליה קביעות סעודה, אף שיוצאת העיסה לבסוף דקה מאוד.
2. עשויה מבלילה רכה מאוד ולבסוף יוצאת דקה מאוד, אין עליה קביעות סעודה [לא מצוי סוג זה כל כך אצלנו].

ספספספס

דיני ספירת העומר – מוצאי חג ראשון [מוצי"ש]

- נאמר בתורה (ויקרא כג, טו) "וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבֵּיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפֶה שִׁבְעַת שַׁבָּתוֹת תְּמַיַּמַת תִּהְיֶינָה". וקיבלו רבותינו ז"ל (מנחות סה:), שפירוש "ממחרת השבת" היינו מחרת יום טוב הראשון של פסח שהוא יום שבתון, שמצוה לספור בו העומר עד סוף שבעה שבועות.
- דעת רוב הפוסקים שהספירה תלויה בקרבן העומר שהיה קרב בבית המקדש בט"ז ניסן, שנאמר (דברים טז, יט) "שִׁבְעָה שָׁבָעַת תִּסְפֹּר לָךְ מִהַחֵל חֲרָמְשׁ בְּקָמָה", ולכן כיום אין מצות ספירת העומר אלא מדרבנן, זכר למקדש (חז"ע י"ט, ר"ד).
- **ברכת הספירה:** קודם הספירה מברך: "בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מִלֵּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ עַל סְפִירַת הָעוֹמֶר". ומברך בכל לשון שהוא מבין (ס, ללז). ואין לברך 'שהחיינו', שהוא רק זכר למקדש (ס, לט).
- אף על פי שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן [כאמור], אפשר לברך "וציונו" הואיל ונאמר בתורה "ושמרת לעשות ככל אשר ירוך" הרי זה כאילו הקב"ה בעצמו "ציונו" לקיים מצות חז"ל וכמו "נר חנוכה" וכיוצא (בעתה אחסנה, לכה).
- **לברך מעומד:** מצות ספירת העומר צריכה להיות מעומד, שנאמר (ראה טז, טז): "מִהַחֵל חֲרָמְשׁ בְּקָמָה תַּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבָעוֹת", ודרשו חז"ל: אל תקרי 'בְּקָמָה' אלא 'בְּקוּמָה'. ואם מנה מיושב יצא (ש"ע הפט, א). ומי שקשה לו לעמוד רשאי לספור לכתחלה כשהוא יושב (חז"ע, רכז).
- **זמן הספירה:** ספירת העומר בלילה אחר צאה"כ, ואם שכח לספור בתחילת הלילה, סופר והולך כל הלילה. ציבור שסיימו תפלת ערבית אחר השקיעה, וקיים חשש שחלק מן הציבור ישכח לספור, יכולים לספור העומר בברכה אחר השקיעה, אבל כל עוד שלא שקעה החמה אין לספור העומר בברכה, ואפילו בערב שבת (ס, ללז).
- המנהג לברך על הספירה אחר עלינו לשבח (חז"ע, ללה).
- **ספירת ימים ושבועות:** מיום שביעי ואילך צריך לספור גם שבועות, ואם ספר הימים ולא ספר השבועות, או שבועות ולא ימים, אם נזכר באותו לילה יחזור ויספור בלא ברכה, ואם לא נזכר עד הלילה שאחריו ימנה משם והלאה בברכה [מטעם ספק ספיקא] (חז"ע ס, כנא).
- **שכח לספור:** אם שכח או הזיד ולא ספר ספירת העומר אפילו רק לילה אחד [ואף לא ספר למחרת ביום כדלקמן], אינו יכול יותר לספור העומר בברכה! אלא ישמע הברכה מאחר, ואח"כ יספור (חז"ע ס, ללו).
- **טעה בספירה:** אם טעה בספירה ומנה מספר אחר, ולא נזכר עד הלילה השני, אינו יכול לספור עוד בברכה. אבל אם נזכר ביום, יספור המנין של אותו יום בלא ברכה, ושוב יוכל לספור בלילות שלאחר מכן בברכה.
- נכון לספור העומר בבית הכנסת בשחרית בלי ברכה, שמי ששכח לספור בלילה, יספור בשחרית (ילקו"י מועדים).
- **מי שנסתפק אם ספר:** המסופק אם ספר בלילה הקודם, או שנסתפק אם ספר אתמול את המספר הנכון או לא, בכל זאת יוכל לספור מכאן ולהבא בברכה (חז"ע ס, ללו).

• **המסופק כמה לעומר:** מי שמסופק כמה היום לעומר [באופן שאינו יכול לברר], יספור מספק את ב' הספירות בזה אחר זה בלי ברכה, ולמחרת בלילה לאחר שיתברר לו המספר האמיתי, יספור מכאן ואילך בברכה (ס, כג).

• **הזכיר מנין הספירה בלא כוונה:** מי ששאל אותו חברו אחר השקיעה, כמה הלילה לספירת העומר? ישיבנו: 'אתמול היה כך וכך לספירה', שאם יאמר לו 'היום כך וכך' [אע"פ שלא כיון לצאת ידי חובה], לא יוכל לברך אחר כך על ספירת העומר. אך אם בשעה שאמר היום כך וכך נתכוון בפירוש שלא לצאת ידי חובה, חוזר וסופר בברכה. וכן אם ענה רק המספר של הלילה ההוא, ולא אמר תיבת "היום" יוכל לחזור ולספור בברכה (ס, רמו).

• **הספירה בנשים:** נשים פטורות מספירת העומר, ואם רצו לספור בלי ברכה רשאיות. ועל פי הסוד טוב שהנשים לא תספורנה כלל (חז"ע ס, לכו).

• **ילדים:** מצוה לחנך את הקטנים לספור את העומר בכל יום עם ברכה. וקטן ששכח לספור איזה לילה בימי הספירה רשאי להמשיך לספור בברכה משום חינוך, כדי להרגילו לברך בכל שנה לכשיגדיל (חז"ע ס, כלא).

מנהגי הספירה

- בגמ' (יבמות סז:) מבואר שבימי העומר החל מפסח ועד פרוס עצרת [לי"ד בעומר בבוקר], מתו עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא, על שלא נהגו כבוד זה בזה, ובמותם היה העולם שמם. ומשום כך נוהגים בהם מקצת מנהגי אבלות: שלא לשאת אשה ושלא להסתפר ולהתגלח, וכן אין עורכים בהם ריקודים ומחולות של רשות, ושמיעת כלי שיר. חוץ מסעודת מצוה, כגון: ברית מילה, פדיון, חגיגת בר מצוה בזמנה, או הכנסת ספר תורה, שמותר. כמו כן במשך כל ימי חול המועד פסח נוהגים לנגן ולרקוד, מפני שמצווה לשמוח בחול המועד (מ"ב תקכ"ט, טז). אלא שנישואין אין עורכים בחול המועד, מפני שאין מערבים שמחה בשמחה (ש"ע תקמו, א). וכן אסרו חכמים להסתפר בחול המועד (ס, תקלא, ג).
- בעלי הברית [אבי הבן, סנדק, והמוהל], מותרים להסתפר בימי העומר לכבוד ברית המילה (מ"ב תל"ג, יב).
- נשים אינם בכלל איסור תספורת בעומר (חז"ע, כסא).
- מותר בימי הספירה לברך ברכת 'שהחיינו' על פירות חדשים או בגד חדש. וטוב להחמיר מר"ח אייר ואילך, ובשבתות שבינתיים יש להקל (ס, ננט).
- מותר לקנות בגדים חדשים או רהיטים בימי העומר, כמו כן מותר להיכנס לגור בדירה חדשה ויעשו גם חנוכת הבית, בלא כלי נגינה (ס, רסט).
- יום ל"ג בעומר הוא יום היולא של רשב"י, ומותר לשיר, לנגן ולרקוד, ואין אומרים בו תחנון (ס, רעג).
- **סגולה מיוחדת:** במחזור בית מנוחה (למנה"א חמו"י ז"ל, בדיני העומר, אות טז) מובא סגולה יקרה, ליקח בידו מעט מלח בליל א' של ספירת העומר, ולקרוא עליו מזמורים קכ"ב, קל"א, קל"ג. ואח"כ יקרא פרשת העומר וסדר קצירת העומר [המובא במחזוריים], ויאמר אח"כ תפילה זו:
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁבְזָכֹת סְפִירַת הָעוֹמֶר אֲשֶׁר צִוִּיתָנוּ בְּתוֹרָתְךָ, וּבְזָכֹת שְׁמוֹתֶיךָ הַקְּדוּשִׁים וְהַטְּהוּרִים הַיּוֹצֵאִים מִהַמְזְמוּרִים הַלְלוּ, מִרְאשֵׁי תִיבוֹת וְסוֹפֵי תִיבוֹת, וּבְזָכֹת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֵׁיחֵיהָ זֶה הַמֶּלֶח לִי לְשִׁמִּי [פלוגי בן פלוני, או לשם מי שירצה], וְלִכְל־מִי שֵׁשָׂא הַמֶּלֶח הַזֶּה עֲלָיו, לְמַגֵּן וְצִנָּה מִדְּבַר וּמִמְגַפָּה וּמִעֵיִן הָרַע, וּמִחֲלָאִים רָעִים, וּמִכָּל דְּבַר רָע. אכ"ר.

ואח"כ יתן המלח בידו ויספור העומר, וכן יעשה כל ימי הספירה [לאחזו המלח בידו, וא"צ לומר כל הסדר הנ"ל]. ויזהר שלא ישים המלח על הארץ, ושיהיה בידו בשעת הברכה! ואח"כ יהיה זה מסוגל לעין הרע, ויועיל כמו קמיע מומחה ופקיע. עכת"ל.

פסח כשר ושמח לכל בית ישראל

זכות העלון להעלחת גבריאל שוקרון בן שולמית ובני משפחתו הי"ו
© כל הזכויות שמורות לעורך: הערות והארות יתקבלו בשמחה 053-3171313